

“VIII. Hadis Meclisi: “Günümüzde Hadis Yorumu”, 18–19 Temmuz 2009; Gerede/BOLU

Gerede Hadis Meclisi'nin sekizincisi, 18 Temmuz 2009 tarihinde, her yıl olduğu gibi Bolu\Gerede'de düzenlendi. ‘Günümüzde Hadis Yorumu’ konusu etrafında ve dört oturum şeklinde tertip edilen toplantıya, Türkiye'nin çeşitli yerlerinden ve yurt dışından gelen birçok akademisyen iştirak etti.

Kur’ân tilâvetiyle başlayan toplantı, Gerede mülkî erkânının selâmlama konuşmaları, organizasyon heyeti adına Bünyamin Erul’un takdimi ve Cemal Sofuoğlu’nun açılış konuşmasıyla devam etti. Açılış konuşmalarının ardından çerçeve sunumu için Mehmet Görmez söz aldı. Dinî metinlerin, medeniyet kuran metinler olduğunu ifade eden Görmez, bu metinlerden hareketle gelecek inşa etmenin insanlık tarihi boyunca bilim adamlarını meşgul ettiğine dikkat çekti. “Bizim geleneğimiz sadece şerh geleneği değildir. Geleneğimizde şerhin şerhi de yapılmış, anlamın anlamı üzerinde de durulmuştur. Yorumun yorumu üzerine düşünmeye çalışılmıştır.” diyen Görmez, şerh geleneğinin bütün zenginliklerine vâkıf olmak, bunlardan hareketle başka manalar bulmaya çalışmak, yeni düşünceler, yeni mefkûreler oluşturmak gerektiğini belirtti. Mehmet Görmez’in ardından söz alan Bünyamin Erul’un, şerhten yoruma geçişte neler yaşandığına dair verdiği bilgilerin ardından oturumlara geçildi.

“Günümüzde Yorum Olgusu” başlıklı birinci oturuma başkanlık eden Mehmet Görmez yorumun dilbilim ve anlambilimle ilişkisi, semantik, linguistik, etimoloji ve yorum ilişkisi, hermeneutik ve yorum ilişkisi, bağlam ve yorum ilişkisi konularına açıklamalar getirdi. Son yirmi yılda Türkiye’de ilâhiyat hocalarının, Batı’da dinî düşünce alanında ne gibi gelişmeler yaşandığını takip ettiklerine dikkate çeken Görmez, bu akademisyelerin Batı’da dinî metinlerin yorum geleneğinde yaşanan büyük gelişmelerin müslümanlar için ne ifade ettiği üzerinde kafa yorduklarını ifade etti. Bir yorum geleneğinin metodolojisini; dayandığı ilkeleri ve esasları sorgulamadan bir kültürden başka bir kültüre, bir medeniyetten başka bir medeniyete aynen nakletmenin zararlı olabileceğine işaret ettikten sonra günümüzde yorum algısı nasıl olmalı, nasıl yeni bir yol geliştirmeliyiz ve buna ihtiyaç var mıdır sorularının cevaplandırması gerektiğini ifade etti. Görmez’in konuşmasının ardından müzakerelere geçildi.

İlk olarak söz alan, İsmail Hakkı Ünal, kadim mirası değerlendirmede tam teslimiyetle her şeyi kabul ve hiç bir şey yokmuş gibi değerlendirmek şeklinde iki tehlikeyle karşı karşıya kalındığını ifade ederek, sadece geleneksel hadis şerhleriyle yetinmenin doğru olmadığını, güncel bir sunuma ihtiyaç duyulduğunu ve anlayıcı-sorgulayıcı olmak gerektiğini ifade etti. Said Toprak ise anlama ve yorumlamanın insanî bir amel olduğuna, bir Hıristiyanın, bir Budistin, bir Müslümanın farklı farklı anlamalarının olduğuna dikkat çekti. Toprak’ın ardından ise Hüseyin Hansu ise meseleye farklı bir perspektiften yaklaşarak, “Kültür tarihimizde farklı anlaşılması tevhide ihlâl olarak anlaşılan hadisler vardı ve bu hadisler üzerine mezhepler, ekoller oluştu. Bugün niye bu hadisler hiç gündemimizde değil?” sorusunu yöneltti. Bu bölümde söz alan bir diğer isim Ayşe Esra Şahyar ise yorumlama ve anlama konusunda mutlaka dikkat edilmesi gereken bir konunun da yorumlama ve sıhhat ilişkisi olduğuna dikkat çekerek, bir nas yorumlanamıyorsa bu onun sıhhatli olmadığı anlamına gelir mi diye düşünmek gerektiğini ifade etti. Müzakerelerin ardından Erдіңç Ahatlı tarafından başkanlık edilen ve ‘eleştirel yorum, aşırı yorum ideolojik yorum, oryantalist yorum’ başlıklarının konuşulduğu ikinci oturuma geçildi.

“Eleştirel, aşırı, ideolojik ve oryantalist yorumların günümüzde yansımalarını görmek mümkündür.” diyen Ahatlı, insanların yaşadıkları dönemlerin eserlerinde önemli etkiler yapmasının kaçılmaz olduğunu fakat bu durumun birtakım olumsuzluklara da sebebiyet verdiğini ifade etti. Modern dayatmaların ya da birtakım fikirlerin etkisi altında kalarak yapılan yorumlarda dikkatli olunması gerektiğini, en baştan itibaren eleme yöntemiyle hadislerle yaklaşılmış olsaydı, bugüne muhtemelen hiç hadis ulaşamayacağını belirtti. Ahatlı’nın tebliğinin ardından müzakerecilere söz hakkı tanındı.

Yorumda ilke ve yöntem arayışları başlığını taşıyan üçüncü oturuma başkanlık eden İsmail Hakkı Ünal ise, tebliğinde ‘Günümüz hadisçiliğinde sabit ilke ve kriterler var mı? Günümüz hadis yorumculuğunda özgün bir yöntemden söz edilebilir mi? Akademik yorumculuk mümkün mü? Yorumda ilke ve yöntem tespit edilebilir mi, neler olmalıdır bunlar?’ sorularına cevap aradı. Ünal yorumda ilk olarak; metnin istismarından vazgeçilmesi gerektiğini, İslâm tarihinde metnin istismarı çok fazla görüldüğünü ifade etti. İkinci bir ilke olarak ise metnin anlamının buharlaştırılmamasının önemini vurgulayan Ünal, lafzın delâleti neyse onun söylenmesi gerektiğini belirtti. Yorumda dikkat edilmesi gereken bir diğer ilkenin, önyargılı okumalardan uzak durulması olduğunu belirten tebliğci, bu hadisi peygamber söylemez şeklindeki tavırdan uzak durulması gerektiğini, Kur’ân’a aykırı bir şey varsa bunun göz önünde bulundurulmasının önemli olduğunu ifade ederek, “ancak bunun dışında akla aykırılık delilsiz olarak dile getirilmemelidir” dedi. Ünal ayrıca metnin olabildiğince bilimsel olarak ele alınması, bilim ahlâkına riayet edilmesi, rivâyetlerin bağlamından koparılmaması gibi ilkelere dikkat çekti.

Hadis meclisinin pazar günkü oturumu açık oturum Şeklinde düzenlendi. “Modern Dönem Hadis Yorumunun Problemleri” baŐlıđı altında gerçekleŐen açık oturumda; yorumlayan kaynaklanan sorunlar, yorumlanan metinlerden kaynaklanan sorunlar, yorumlama yönteminden kaynaklanan sorunlar ve yorumlanma zamanının bu yorumlara etkisi konuları gündeme getirildi. İbrahim Hatiboğlu, Ali Osman AteŐ ve Yavuz nal’ın konuŐmacı olduğu oturuma Mehmet Emin zaŐar başkanlık etti. İbrahim Hatiboğlu ilk olarak önce yapılan oturumları kısaca değerlendirdi. Daha sonra esas sorunun, yorumlama çabası içerisinde olan yorumcunun kendisini nerede hissettiğinde olduğunu dile getirerek modern dönem ilim adamının ya da hadisisinin kendisiyle metin arasında koyduğu mesafeye dikkat çekti.

İbrahim Hatiboğlu’nun ardından, Yavuz nal yorum- tevil ilişkisi ve bunun modern zamanda nasıl algılandığı konusuna değerindiği tebliğini sundu. ‘Makul yorum, metnin meramını ortaya çıkarması düŐüncesiyle ortaya çıkar’ diyen nal’a oturum baŐkanı zaŐar, ‘Metnin doğası sabit mi değeriken mi? Her ağ kendisi bir anlam yükleyip iini dolduruyor, burada nasıl bir tavır takınacağız, metnin kendisini nasıl koruyacağız?’ sorusunu yöneltti. Yavuz nal da buna cevaben, oluŐturulan yeni söylemler metnin dokusunu bozduğunda, bunun metni anlamadaki temel paradigmaları değeriftirdiğini, burada metinle bizim aramızdaki iliŐkinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini söyledi. Yavuz nal’ın ardından Ali Osman AteŐ ise müslümanların yaptığı yorumların, kendi iman çizgilerinde geliŐtiđini, oryantalizmin de kendisine göre bir bakıŐ açısı geliŐtirdiđini ifade etti. AteŐ, “Bizlerin yaptığı yorumlar ağımızdan bağımsız olamaz, ancak Peygamber’in (s.a.v) bakıŐ açısını tutturabilirsek yorumlarımız evrensel olacaktır” dedi.

Açık oturumun ardından değerlendirme oturumuna geçildi. Sekizinci yılını tamamlayan Gerede Hadis Meclisi’nde, bu yıl ‘yorum’ derinlemesine tartıŐılmaya çalıŐıldı. Kendine has slp ve içeriğiyle oluŐan Gerede Hadis Meclisi, her yıl olduğu gibi bu yılda kiŐiler arasındaki mesafelerin kapatılması ve unvanların kaldırılmıŐ olmasıyla, katılımcılara kendilerini özgürce ifade edebildikleri bir ortam sundu.

Zeynep Őüheda SAĞMAN
A İlahiyat Fakültesi, ANKARA